

29

גליונות לעיון בפ"ש הש"ש
בעריכת נחמה ליבוביץ
שנת העשרים ותשע

כי-תבוא (תש"ל) פרק כ"ז אין עלון הדרכה

א. שאלת טבנה

העמק דבר ב' ד"ה והקמת לך אבנים גדולות ולהלן במקרא ד' כתיב עוד הפעם תקימו את האבנים וגו', וכן בכהיבה כתיב שתי פעמים (בפסוק ג' ובפסוק ח') "וכתבת". והענין, דשני מיני כתיבה היה: אחת לישראל ואחת לאומות העולם, לישראל - ככתוב (פ' ג') "למען אשר תבוא אל הארץ אשר ה' אלוקיך נותן לך". ולאומות העולם - כדכתיב (פ' ח') "באר היטב", ופירשו חז"ל בסוטה (ל"ב ע"א) "בשבעים לשון". היינו לאומות העולם.

התוכל ליישב את כפל מצות הקמת האבנים וכן כפל מצות הכתיבה בדרך אחרת מאשר הלך בה בעל העמק דבר? עיין לשאלה זו: בראשית כ"א כ"ז-כ"ט יהושע ט"ז א-ד והלאה עד י"ז יד שמואל ב' ה-ז

ב. ח'. וכתבתי על האבנים אל כל דברי התורה באר היטב רש"י ד"ה באר היטב: בטבעים לשון.

- 1) יש סוברים שדברי רש"י (הלקוחים מסוטה ל"ב ע"א) סותרים את הנאמר בפרשתנו כ"ו י"ז-י"ח. הסבר מה הסתירה המדומה - ומדוע אין זו סתירה כלל?
- 2) המספר 'שבעים' (בצירוף שבעים אומות, שבעים לשון) - מה מקורו במקרא?

ג. ג'. וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזאת בעברך למען אשר תבוא אל הארץ אשר ה' אלוקיך נותן לך

הרכסים לבקעה ד"ה למען אשר תבוא מחובר לתחילת הענין "שמר את כל המצוה" "למען אשר תבוא אל הארץ", והוא כעין דבור מוסגר, שאם לא כן אין לו קשר והמשך.
1) "והוא כעין דבור מוסגר" - מי זה "הוא"?
2) "שאם לא כן אין לו קשר והמשך" - למי מוסב "לך"?
3) רוב פרשנים מוצאים שיש לו "קשר והמשך" גם אם לא תפרש כפי שפרשו בעל הרכסים לבקעה. כיצד?

ד. וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת סוטה ל"ה

ת"ר: כיצד כתבו ישראל את התורה? ר' יהודה אומר: על גבי אבנים כתבוהו. שנ' "וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת" ואחר-כך סדו אותן בסיד. אמר לו ר' שמעון: לדבריך היאך לסדו עובדי כוכבים את התורה? (רש"י ד"ה היאך לסדו אומות העולם תורה: הלא לא נצטוו לכתבה בשבעים לשון אלא לבוא וללמדה כל הרוצה, שלא יהא פתחון פה לאומות העולם לומר: "לא היה לנו מהיכן ללמוד!") אמר לו: בינה יתירה נתן הקב"ה בעובדי כוכבים ושברו בוטירין שלהם. (רש"י ד"ה בוטירין: סופרים שלהם והם קורין אותם בוטירי.) וקילפו את הסיד והשיאוהו. (רש"י ד"ה והשיאוהו: והעתיקוה, כל' נטלוה משם ע"י העתקה.) באותה עשה נחתם גזר דין של עובדי כוכבים לבאר שחת, שהיה להם לטורח תורה ולא לטורח. ר' שמעון אומר: על גבי סיד כתבוהו וכתבו להם למטה: (דברים כ' י"ח) "למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל תועבותם". הא למדת - שאם היו חוזרין בתשובה, היו מקבלים אותה.

(גליון כי-חב)

א (1) מה רמז מצא כל אחד מן החכמים (ר' יהודה ור' שמעון) בפסוקינו כהוכחה לדבריו?

ב (2) מה ראייה מפי' כ' י"ח ט"אם היו חוזרין בתשובה היו מקבלים אותה?"

ה. י"ב. אלה יעמדו לברך את העם על הר גריזים בעברכם את הירדן שמעון ולוי...

י"ג. ואלה יעמדו על הקללה בהר עיבל ראובן גד ואשר...

רש"י י"ב ד"ה לברך את העם:

כדאיטא במסכת סוטה (ל"ו) ששה שבטים עלו לראש הר גריזים ופסה לראש הר עיבל והכהנים והלוויים והארון למטה באמצע. הפכו לריים פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בברכה "ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה וגו'", ואלו ואלו עובין אמן. חזרו והפכו פניהם להר עיבל ופתחו בקללה ואומרים: "ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה וגו'" וכן כלם עד "ארור אשר לא יקים..."

ראב"ע י"ד ועבו

כמו (דב' כ"ו ה') "וענית ואמרת", וחז"ל אמרו, כי טעם לברך "ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה" וכן הכל. ועל דרך הפשט הברכה היא (כ"ט) ברוך אתה בעיר, והקללה היא זו, והעד בספר יהושע (ח' ל"ג-ל"ה).

שד"ל ט"ו ד"ה ארור האיש:

יפה אמר הראב"ע כי הברכה היא (דב' כ"ח) "והיה אם שמעו תשמע - ברוך אתה בעיר" והקללה היא "והיה אם לא תשמע - ...ארור אתה בעיר". והאמת כה שאמרו הקדמונים (סוטה פרק ו' משנה ה') שהלוויים אמרו שנים עשר ברוך כנגד שנים עשר ארור, מלבד שאין רמז טוה בתורה, הוא גם כן לוי ויהויה הוציא סובלתו...

... אבל מצאתי בספר יהושע מאמר זר ותמרה, ואחרי העיון מצאתי כי בא זה ולמד על זה, ומה שהיה בלתי מובן כאן וכאן שכ ברור ובכוון הנחמד ונבנים גם כאן וגם שם.

כי הנה ביהושע ח' לג-לד כתוב "וכל ישואל וכו'". מה ענין לברך את העם ישראל בראשונה ואחרי-כן קרא הברכה והקללה? - אבל אסיתת הענין כך היא: הברכות והקללות הן לכלל האומה, כי כל ישראל ערבים זה לזה, כי אם יעלימו עיניהם מן החוטאים ולא יענישו, יחרת אף ה' על העם כולו.

לפיכך רצה ה' להקדים ולהודיעם, כי לא יענוש את העם כולו על חטאות היחיד, אלא אם כן תהיינה גלויות וידועות, אבל הנסתרות לה' הן, והוא יענוש את החוטא בפרט וכל העם יהיה נקי.

ומזה יימשכו שתי טרבות: האחת עהחוטא לא יתבודד בלבו לאמרו: שלום יהיה לי, שאם רוב העם כשרים, וגם אם אני חוטא - מה בכך? האיש אחד יחטא ועל כל העדה יקצוף? והשנית, שלא יתיאשו העם ויאמרו: "אבדנו, כולנו אבדנו, כי אולי אחד או רבים יחטאו בסתר ועל כל העדה יהיה קצף".

והנה אמירה "ארור האיש אשר יחטא בסתר" ברכה היא לכלל האומה וזה טעם "לברך את העם ישראל בראשונה".

1) מה הסיבה לכך שגם הראב"ע וגם שד"ל דוחים את פירוש שד"ל (חמובא ברש"י) והוא אף נראה בעיני שד"ל כדבר "שאין הדעת סובלתו"?

2) מה ראייה מצא שד"ל לדעתו בספר יהושע?

3) מהו המשותף ל-11 הארורים שנאמרו בפרקנו לדע' שד"ל (וכן גם דעת הראב"ע)?

4) שד"ל מביא בפירושו גם את הפסוק במד' י"ז כ"ז, גם את הפסוק (דב' כ"ט י"ח), המיצגים לדעתו שתי עמדות נפשיות מנוגדות ואעפ"כ יש משהו משותף ביניהן.

מה הנגוד - מה המשותף?

5) מהו היחס שבתורתנו לדעת שד"ל בין עונש קיבוצי לבין עונש אינדיבידואלי?

6) מהי הסתירה שנראתה לשד"ל מדברי יהושע למקומנו וכיצד הוא מישבה?

הטרבות נא לשלוח לנחמה ליבוביץ, קרית משה ירושלים.